

Inspireren

Ondersteunen

Uitdagen

Schoolbreed inzetten op
executieve vaardigheden
Ankerscholen Scheppers en O.B.A.M.A.

Universiteit
Antwerpen

Vlaanderen
verbeelding werkt

UNIVERSITEIT
GENT

TALENT

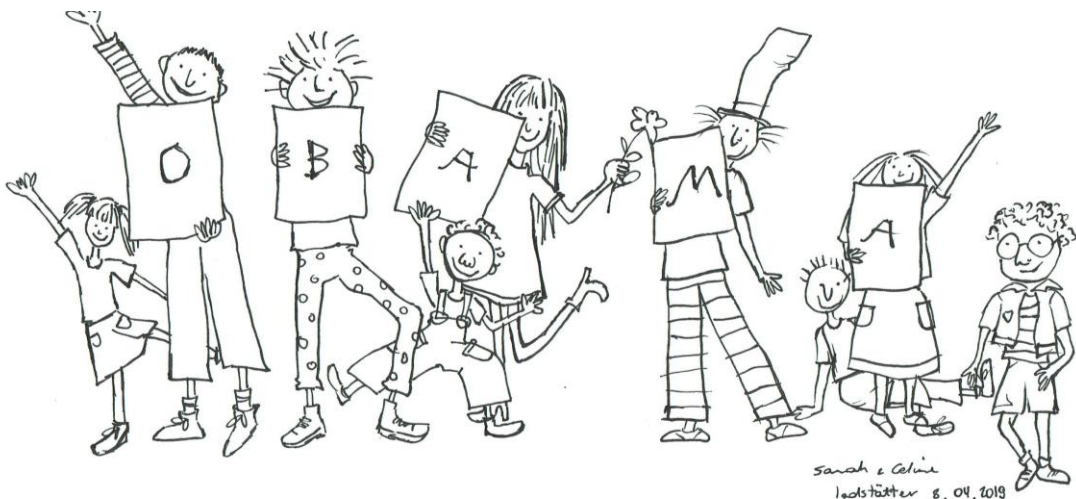
KU LEUVEN

Agenda

- Kennismaking
- Opwarmer: Ga voor 20
- Opfrissen: Wat zijn executieve vaardigheden? Hoe worden we er beter in?
- Hoe plannen we het trainen van deze vaardigheden?
 - Aanpak in ankerscholen O.B.A.M.A. en basisschool Scheppers
- Afsluiter

Wie zijn wij?

Ankerscholen

Natalie De Weyer & Carolien Moreel

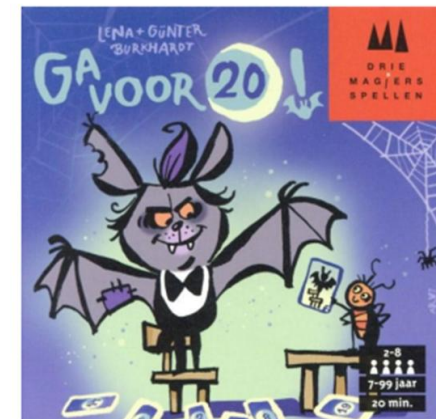
Ga voor 20

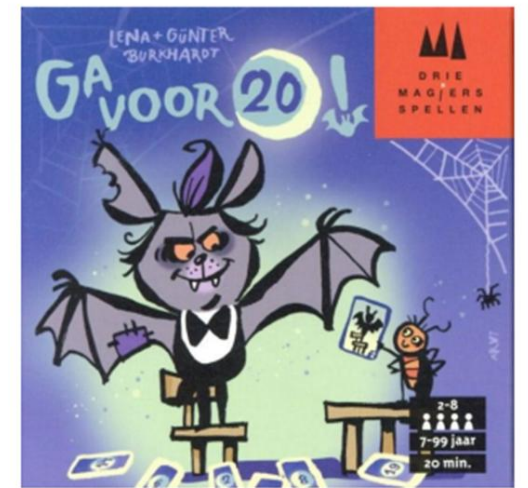
Ga voor 20

Ga voor 20

Ga voor 20

Ga voor 20

Ga voor 20

Wat zijn executieve vaardigheden?

Mensen hebben een aangeboren vermogen om het hoofd te bieden aan uitdagingen en om doelen te realiseren dankzij het gebruik van hoogontwikkelde cognitieve functies die wij executieve functies noemen.

(Peg Dawson & Richard Guare)

Executieve functies en vaardigheden

Vershil FUNCTIES en VAARDIGHEDEN

Executieve FUNCTIES ↔ VAARDIGHEDEN

FUNCTIES	VAARDIGHEDEN
Regel- en aansturingsfuncties in de hersenen	
Aangeboren - ontwikkelen verder tijdens jeugd	Leerbaar – je hele leven lang
Breinfuncties die je niet kan zien	Gedrag dat je kan zien
Deel van de bedrading in de hersenen	Vaardigheden die je kan oefenen
11 functies	Honderden vaardigheden
Letsels in frontale kwabben – ontwikkeling negatief beïnvloeden	Goede vaardigheden = grotere kans om het goed te doen
Genen spelen een rol	
Minder bevoorrechte economische omstandigheden – negatieve invloed	Structuur bieden – luidop meedenken -

DENKVAARDIGHEDEN	GEDRAGSVAARDIGHEDEN
PLANNEN	REACTIE-INHIBITIE
ORGANISATIE	VOLGEHOUDEN AANDACHT
TIMEMANAGEMENT	TAAKINITIATIE
WERKGEHEUGEN	EMOTIEREGULATIE
METACOGNITIE	DOELGERICHT DOORZETTINGSVERMOGEN
	FLEXIBILITEIT

EF ALS VOORWAARDE VOOR LEREN LEREN

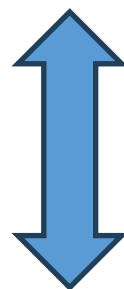
Op welke leeftijd komen deze vaardigheden tot ontwikkeling?

Executieve functie	ontwikkeling				nodig
	basis EF	6- 12 maanden	na 12 maanden	2 tot 7 jaar	
Respons-inhibitie	✓	✓			✓
Werkgeheugen	✓	✓			✓
Emotieregulatie		✓			✓
Volgehouden aandacht		✓			
Taakinitiatie		✓		✓	✓
Planning/prioritering			✓		✓
Organisatie				✓	✓
Timemanagement				✓	
Doelgericht gedrag				✓	
Flexibiliteit			✓		
Metacognitie				✓	

- <https://www.slo.nl/thema/meer/jonge-kind/executieve-functies/>

CSF en misverstanden

- Eenzijds: CSF-leerlingen hebben per definitie sterke executieve vaardigheden

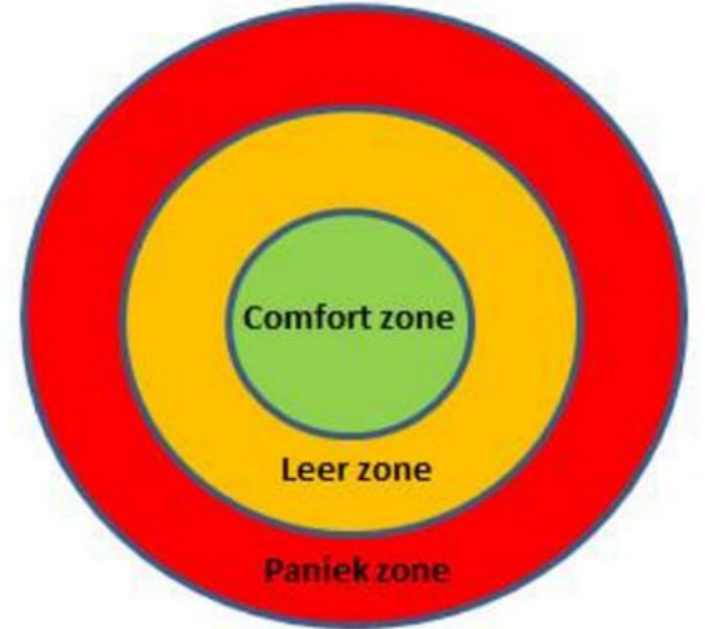

- Anderzijds: CSF-leerlingen hebben per definitie zwakke executieve vaardigheden

Valkuil 1: (Te) vaak in comfortzone

In comfortzone weinig nood aan:

- doorzetten
- omgaan met frustratie
- volgehouden aandacht
- plannen
- tot het einde luisteren naar instructie (responsinhibitie)
- ...

Veel minder EV-training voor CSF kind dan voor gemiddeld kind
Valt niet op in basisschool, maar wel in secundair
=> Belangrijk om voldoende vaak in leerzone laten werken!

Valkuil 2: verwachtingen bij verrijkingswerk

Lat voor EV ligt hoog bij zelfstandig werken aan verrijkingsopdracht:

- Weten wanneer je mag overschakelen op je verrijkingswerk
- Je materiaal klaarnemen
- Nadenken over wat er van je verwacht wordt
- Bedenken wat je eerst moet doen en wat daarna
- Tussentijds evalueren of je goed bezig bent
- De taak volhouden gedurende langere tijd
- Je frustratie onder controle houden als het niet direct lukt
- De taak volbrengen tot het eind
- Eindevaluatie: Ben ik klaar? Heb ik alles gedaan wat er gevraagd werd?
- ...

Lukt dat niet? => minder of makkelijker verrijkingswerk

=> nog minder trainingskansen voor EV

=> Belangrijk om EV verwachtingen bij verrijkingswerk realistisch te houden!

Noden van CSF-leerlingen m.b.t. executieve vaardigheden

Oefenen van leerstrategieën a.d.h.v. complex materiaal:

- leren doorzetten
- leren plannen
- leren reflecteren over hoe je een taak aanpakt(e)

Als expliciet leerdoel van bijvoorbeeld:

- verrijking in de klas
- de verrijkingsklas

Te gemakkelijk werk...

- maakt dat het kind minder moet doorzetten.
- maakt dat het kind minder frustratie ondervindt.
- maakt dat het kind zijn aandacht er niet bij moet houden.
- maakt dat het kind minder/niet moet plannen om zijn taken af te krijgen.
- maakt dat kinderen hun EF onvoldoende moeten aanspreken.

Het oefenen van de executieve vaardigheden is essentieel!

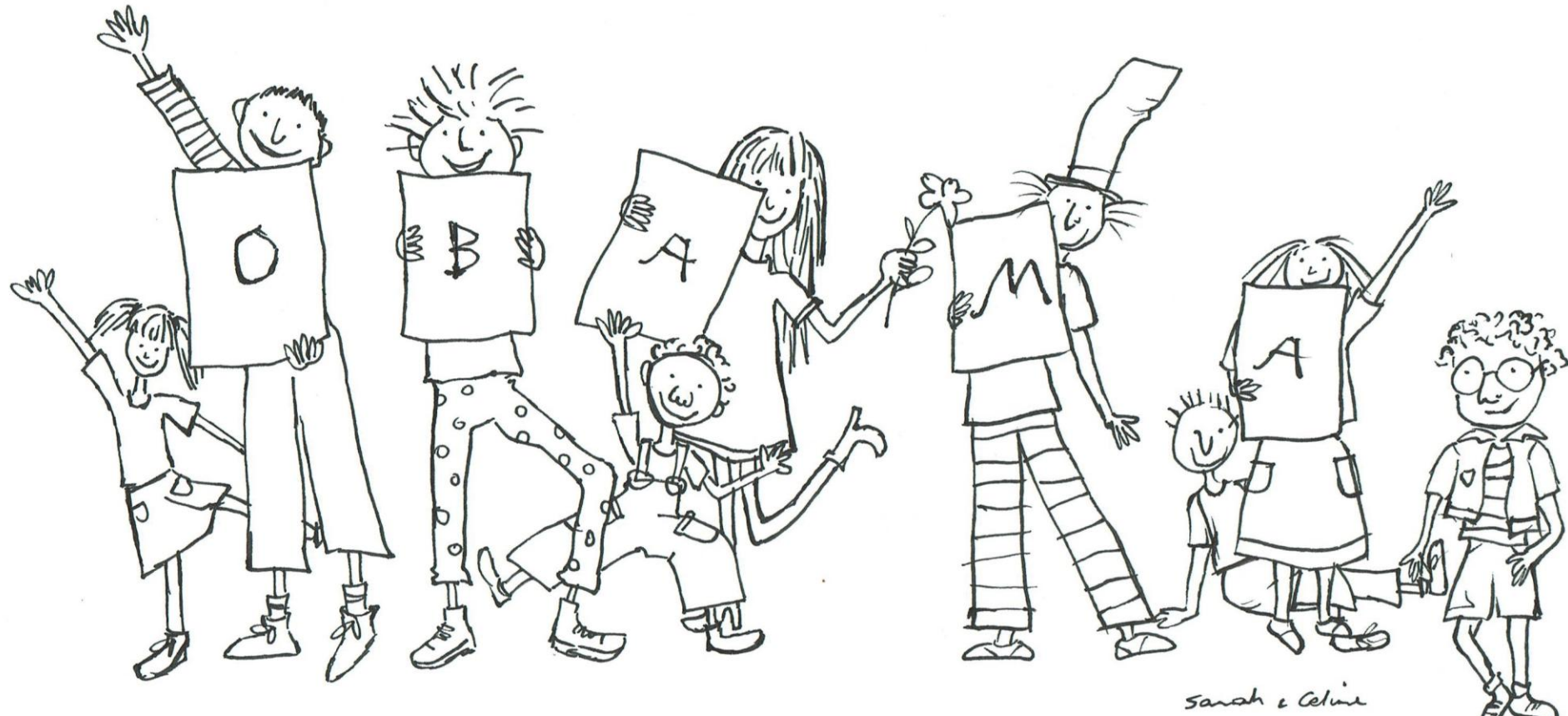
Dit zijn vaardigheden die ontwikkeld, getraind moeten worden.

Hoe executieve vaardigheden trainen

- Bewust worden van de EF en EV (taal geven)
- Doelgericht werken aan EV
- Aanleren van EV (reflecteren en evalueren)

Hoe plannen we het trainen van deze vaardigheden

O.B.A.M.A.

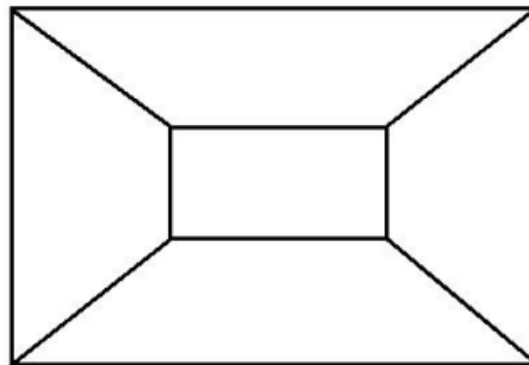

Hoe plannen we onze aanpak doorheen het schooljaar

In gesprek – begin september

- Ga in groepen van 4 zitten.
- Neem een placemat per groep.
- Ga eerst voor jezelf op zoek naar hoe jij het ziet.
- Noteer dit in je eigen vak.
- Ga met de groep in gesprek over de ideeën die iedereen heeft.
- Noteer de consensus over de aanpak in het midden.
- Ga met een andere groep aan tafel en kom met de twee groepen opnieuw tot een consensus over de aanpak.
- Stel jullie gekozen aanpak plenair voor aan de gehele groep.

Keuzes maken – jaarplan opstellen

- Hoe zien we het nu?
- Op welke manier willen we de EV gaan trainen gedurende de schoolloopbaan van de leerlingen?
- Hoe zien we dit in een jaarplanning?
 - Per graad gaan samenzitten
 - Planning opstellen voor een graad aan de hand van de gekozen aanpak die uit de vorige fase kwam.

September 2023	Oktober 2023	November 2023	December 2023	Januari 2024	Februari 2024
V 1	Z 1	W 1	V 1	M 1 Nieuwjaar 1	D 1
Z 2	M 2 EF 3 hoekenwerk 40	D 2	Z 2	D 2	V 2
Z 3	D 3	V 3	Z 3	W 3	Z 3
M 4 gouden weken 36	W 4	Z 4	M 4 EF 7 plannen 49	D 4	Z 4
D 5	D 5	Z 5	D 5	V 5	M 5 EF 11 doorzetting 6
W 6	V 6	M 6 EF 5 organisatie 45	W 6	Z 6	D 6
D 7	Z 7	D 7	D 7	Z 7	W 7
V 8	Z 8	W 8	V 8	M 8 zilveren weken 2	D 8
Z 9	M 9 Talenten week 1 41	D 9	Z 9	D 9	V 9
Z 10	D 10	V 10	Z 10	W 10	Z 10
M 11 EF 1 STEF verhaal 37	W 11	Z 11	M 11 EF 8 hoekenwerk 5-7 50	D 11	Z 11
D 12	D 12	Z 12	D 12	V 12	M 12 7
W 13	V 13	M 13 Talenten week 2 46	W 13	Z 13	D 13
D 14	Z 14	D 14	D 14	Z 14	W 14
V 15	Z 15	W 15	V 15	M 15 EF 9 taakinisatie 3	D 15
Z 16	M 16 EF 4 hoekenwerk 42	D 16	Z 16	D 16	V 16
Z 17	D 17	V 17	Z 17	W 17	Z 17
M 18 EF 2 postersessie 38	W 18	Z 18	M 18 Kindgesprekjes 51	D 18	Z 18
D 19	D 19	Z 19	D 19	V 19	M 19 Talenten week 5 8
W 20	V 20	M 20 EF 6 reactie-inhibitie 47	W 20	Z 20	D 20
D 21	Z 21	D 21	D 21	Z 21	W 21
V 22	Z 22	W 22	V 22	M 22 Talenten week 4 4	D 22
Z 23	M 23 Schoolatelier 43	D 23	Z 23	D 23	V 23
Z 24	D 24	V 24	Z 24	W 24	Z 24
M 25 Kindgesprekjes 39	W 25	Z 25	M 25 Eerste kerstdag 52	D 25	Z 25
D 26	D 26	Z 26	D 26 Tweede kerstdag	V 26	M 26 Schoolatelier 9
W 27	V 27	M 27 Talenten week 3 48	W 27	Z 27	D 27
D 28	Z 28	D 28	D 28	Z 28	W 28
V 29	Z 29	W 29	V 29	M 29 EF 10 aandacht 5	D 29
Z 30	M 30 44	D 30	Z 30	D 30	
	D 31		Z 31	W 31	

Weeknr.nl

Bij de kleuters

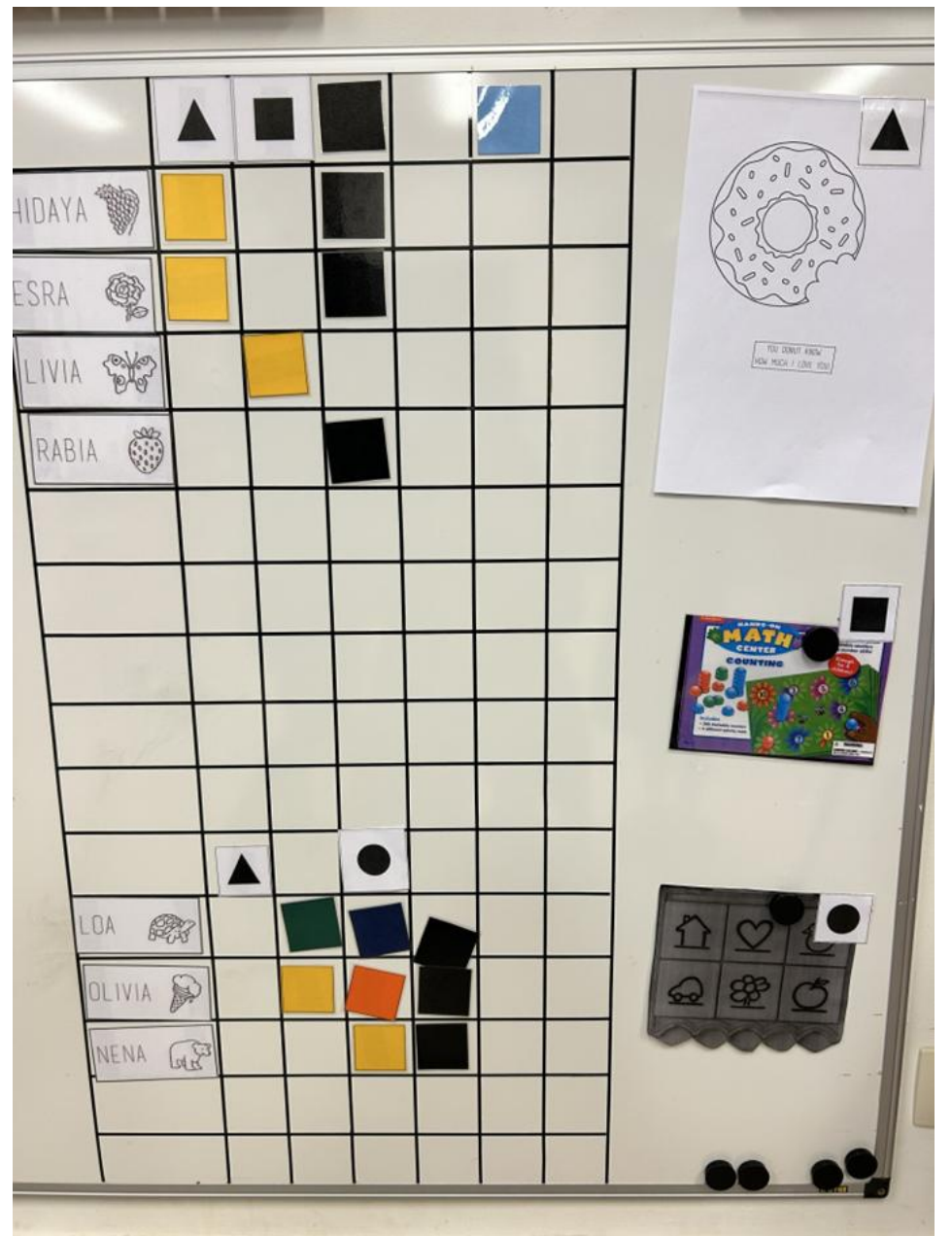
Via matrix oefenen we:

- Plannen
- Timemanagement
- Metacognitie
- Organisatie
- Werkgeheugen
- Flexibiliteit
- Taakinitiatie

In de kring oefenen we:

- Reactie-inhibitie
- Emotieregulatie
- Werkgeheugen
- Volgehouden aandacht

In de lagere school

- Expliciet coachen van aparte vaardigheden
- Coachen in lessenreeksen
- Coachen in klasverband
- Leerlingcontact
- 1 op 1 coaching

Expliciet coachen van aparte vaardigheden

- Waarom expliciet?
 - Bewust worden van het vaardiger worden
- Waarom apart?
 - Autonomie – ze kiezen zelf welke vaardigheid ze willen trainen
 - Op maat van de leerling – ze kiezen zelf de interventies

Expliciet coachen van aparte vaardigheden

- Executieve vaardigheden bespreken – Kaartjes
- Leerlingen stellen doelen – Waar wil ik beter in worden
- Doelen worden gevisualiseerd – Doelenmuur
- Interventies worden genoteerd – Hoe ga ik mijn doel bereiken
- Leerlingen kijken waar ze hulp kunnen bieden – Wie kan me helpen mijn doel te bereiken
- Na een vastgelegde periode - Evaluatie

Ik kan dit omdat

Dit ga ik doen:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Waarom ik denk dat ik het kan:

Dit vind ik nog spannend:

Ik laat me niet afleiden door:

- ★ _____
- ★ _____
- ★ _____

Dit zijn mijn hulpszinnen:

Uitdagingen in relatie met executieve functies

Motivatie

Metacognitie
Emotieregulatie
Plannen
Doelgericht doorzettingsvermogen
Flexibiliteit

Geheugen

Metacognitie
Werkgeheugen
Plannen
Doelgericht doorzettingsvermogen

Zelfstandig werken

Metacognitie
Organisatie
Tijmanagement
Doelgericht doorzettingsvermogen
Taakinitiatie
Plannen
Volgehouden aandacht

Samenwerken

Metacognitie
Organisatie
Tijmanagement
Plannen
Volgehouden aandacht
Emotieregulatie
Reactie-inhibitie
Flexibiliteit

Aanpak van frustratie

Taakinitiatie
Emotieregulatie
Flexibiliteit
Reactie-inhibitie
Doelgericht doorzettingsvermogen

Wegwerken van hiaten

Metacognitie
Volgehouden aandacht
Werkgeheugen
Flexibiliteit

Overtuigingen

Metacognitie
Emotieregulatie
Flexibiliteit
Doelgericht doorzettingsvermogen

Expliciet coachen van aparte vaardigheden - interventiefiches

WERKGEHEUGEN
5

Afbeeldingen onthouden:

- 1 Kijk naar de afbeeldingen.
- 2 Onthoud de afbeeldingen.
- 3 Dek de afbeeldingen af met een blaadje papier.
- 4 Benoem de afbeeldingen in de juiste volgorde.
- 5 Noteer hoeveel afbeeldingen je juist kon opzeggen.

	aantal goed 1 ^e keer oefenen	aantal goed 2 ^e keer oefenen	aantal goed 3 ^e keer oefenen

PLANNEN
2

👣 Stappenplan plannen

- 1 **Bedenk welke taken je moet doen.**
Maak daar een lijst van: jouw takenlijst.
Schrijf al schooltaken en buitenschoolse taken op. Deze takenlijst is de basis van je planning.
- 2 **Verdeel grote taken in deeltaken.**
Dit betekent dat je jouw taken in kleine stukje opdeelt.
Dit doe je zo:
 - Bedenk wat de hele taak is.
 - Bedenk uit welke stukjes de taak bestaat.
- 3 **Bedenk hoeveel tijd elke taak kost.**
Niet alle taken zijn even groot.
Schrijf bij elke (deel)taak op hoeveel tijd je ervoor nodig hebt.
- 4 **Stel prioriteiten.**
Met welke (deel)taak moet je beginnen?
Zet je taken op volgorde van belangrijk naar minst belangrijk.
Bedenk ook of een taak dringend is of nog even kan wachten.
- 5 **Maak een planning.**
Dit kan in je agenda of op een apart papier:
 - Zet de taken bij de dag waarop je ze wilt doen.
 - Noteer van hoe laat tot hoe laat je aan de taak gaat werken.
 - Wissel verschillende soorten taken af.
 - Herhaal leerstof een paar keer.
 - Plan korte pauzes in.
 - Houd rekening met andere afspraken zoals een verjaardag.
- 6 **Voer de planning uit.**
Noteer hoelang je echt nodig had voor je taken.
Stuur je planning bij als dat nodig is.
Streep alles door wat klaar is!
- 7 **Kijk terug op je planning.**
Bedenk wat goed ging en wat beter kan.
Houd hier rekening mee in je volgende planning!

CHALLENGE #1

Speel 'Vlotte geesten' en train je executieve functies.

Hou je aandacht erbij, reageer flexibel, maar niet te snel...
Lukt het niet goed? Denk dan eens na over je strategie en pas deze aan!

**Wie verslaat de highscore van de leerkrachten?
Wie wint de challenge?**

Ga naar:

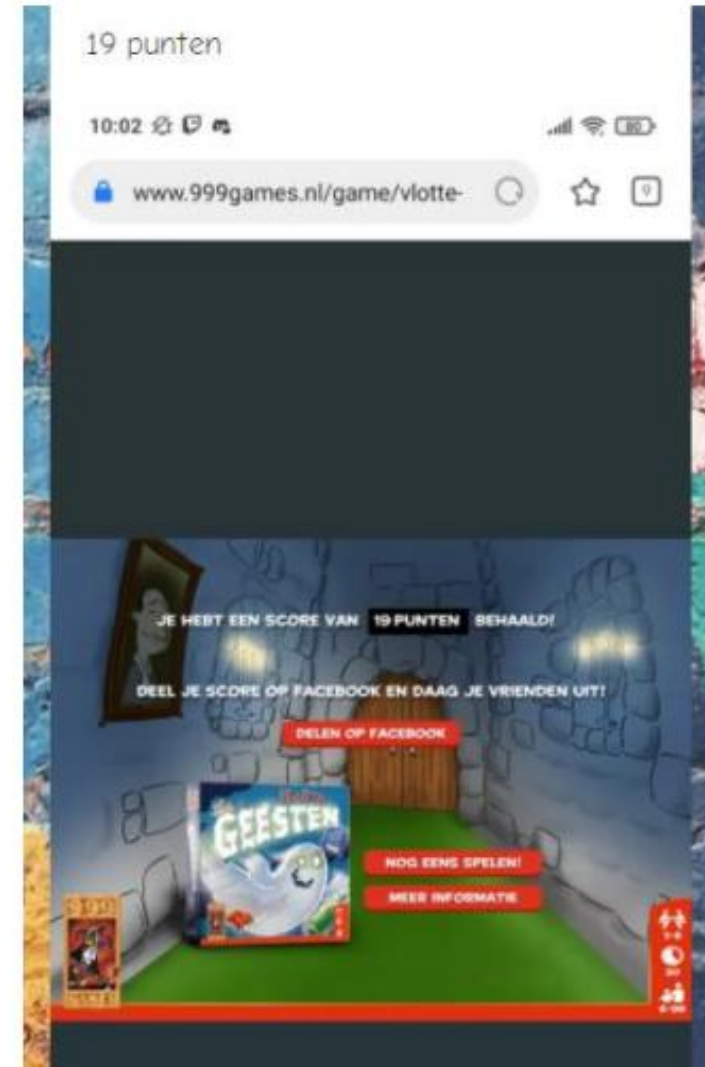
<https://www.999games.nl/game/vlotte-geesten/>

Of scan de QR-code.

Maak een screenshot/foto van je score en post deze op de padlet.

Ga naar:

Coachen in lessenreeksen

- Lessen verzamelen
- Standaard items per leeftijd: plannen – timemanagement – taakinitiatie – metacognitie
- Ook evolutie in kaart brengen

Mijn stappenplan

Naam.....
Datum.....

<p style="font-size: 8px;">1. Ik weet wat ik moet doen.</p> <p>.....</p>	<p style="font-size: 8px;">2. Ik pak mijn spullen.</p> <p>.....</p>	<p style="font-size: 8px;">3. Ik begin en doe mijn taak.</p> <p>.....</p>
<p style="font-size: 8px;">4. Ik controleer mijn werk.</p> <p>.....</p>	<p style="font-size: 8px;">5. Ik verbeter waar het nodig is.</p> <p>.....</p>	<p style="font-size: 8px;">6. Ik lever mijn werk in.</p> <p>.....</p>

Hoe heb ik het gedaan?

Hoe doe ik het de volgende keer?

www.lerenlerenschiedam.nl

Naam:

Datum:

Ik schaal mijn executieve functies als volgt in

	Moment 1	Moment 2	Moment 3	Opmerkingen
				
				
				
				
				
				
				
				
				
				
				

© Leren Leren Nederland - Alle kinderen voelen zich gezien en gehoord

Deze lijst is bij drie schaalmomenten te gebruiken.
In de bovenste kolom kan eventueel de datum opgeschreven worden.
Schrijf het nummer op waarbij de categoriekaart uit de set Gesprekskaarten Executieve Functies neergelegd is.
Je kunt dan de verschillende schaalmomenten met elkaar vergelijken.

	Moment 1	Moment 2	Moment 3	Opmerkingen
				
				
				
				
				
				
				
				
				
				
				

© Leren Leren Nederland - Alle kinderen voelen zich gezien en gehoord

Coachen in klasverband

- Inzetten op executieve vaardigheden die verband hebben met de klasgroep
- Met de volledige klas aan werken als team – gemeenschappelijk doel
- Kunnen vaste activiteiten zijn (vb. complimentendag)

Leren Leren Nederland

Positive Self-Talk

Hoe te gebruiken
Denk over jouw sterke punten en kwaliteiten na die jou uniek en waardevol maken. Wees eerlijk en aardig voor jezelf terwijl je over deze sterke punten nadenkt en opschrijft in de tekstballon. Door over jouw sterke kanten na te denken en deze te erkennen bouw je vertrouwen en veerkracht op. **JE DOET ERTOE!** Veel plezier en geniet!

De verkeersstoren

Ik doe ertoe omdat...

© Leren Leren Nederland

HOE WAS MIJN PLAN?

--- SUPER PLAN. IK HEB DE JUISTE AANPAK GEKOZEN, GEHECKT EN VERBETERD, ZODAT DEZE MANIER OOK HELEMAAL BIJ MIJ PAST.

--- PRIMA PLAN. IK HEB BEDACHT HOE IK HET OP VERSCHILLENDE MANIEREN KON AANPAKKEN EN GEHECKT WELKE HET BESTE WERKT.

--- REDELIJK PLAN. IK HEB VERSCHILLENDE MANIEREN BEDACHT MAAR GEEN HULPBRONNEN GEHECKT WELKE HET BESTE WERKT.

--- EEN BEETJE PLAN. IK HEB ÉÉN MANIER VERZONNEN EN HEB NIET NAGEDACHT OVER EEN ANDERE AANPAK.

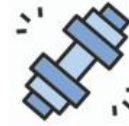

--- GEEN PLAN. IK BEN BEGONNEN ZONDER NA TE DENKEN OVER MIJN AANPAK.

PLATFORM MINDSET
Laat Talent Groeien!

HOE WAS MIJN INZET?

--- EXTREME INZET. IK HEB ECHT KEIHARD GEWERKT

--- PRIMA INZET. IK HEB GOED MIJN BEST GEDAAN

--- VOLDOENDE INZET. IK HEB BEST GOED GEWERKT.

--- BEETJE INZET. IK HEB HET NIET AFGEMAAKT OF DEED HET SLORDIG

--- GEEN INZET. IK HEB GEEN MOEITE GEDAAN OF NIET EENS GEPROBEERD

PLATFORM MINDSET
Laat Talent Groeien!

MIJN-ZORGEN-STRATEGIE

VAN:

DATUM:

Ik word bang of zenuwachtig van ...

Als ik bang of zenuwachtig word dan ...

Als ik bang of zenuwachtig word dan kan ik ...

DAGELIJKSE HUISWERKPLANNER

VAN:

DATUM:

Onderwerp	Heb ik al het benodigde materiaal?	Heb ik hulp nodig?	Wie helpt me?	Hoeveel tijd kost het?	Wanneer begin ik?	Gedaan ☒
						☐
						☐
						☐
						☐
						☐
						☐
						☐
						☐
						☐
						☐

Hoe ging het?

Leerlingcontact

Gewenste situatie

- Wat is je doel?

Realiteit vandaag

- Hoe zit dat dan nu?

Ondersteuning

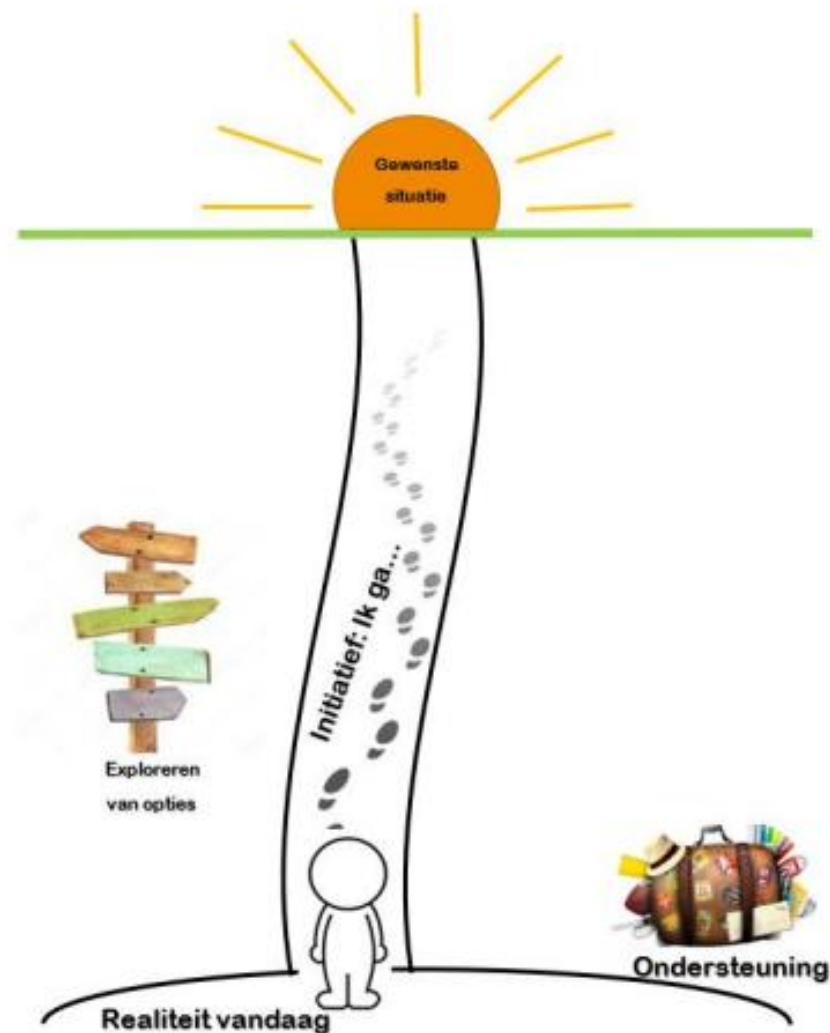
- Wie of wat heb je daarvoor nodig?

Exploreren van opties

- Welke opties kan je zelf bedenken om je vooruit te helpen?

Initiatief

- Wat ga je nu precies doen?

1 op 1 coaching

- Bij ZOCO of ondersteuner
- Idem als coachen van expliciete vaardigheid MAAR dan 1 op 1
- Kan indien een vaardigheid niet op verwachting van leeftijd zit

MIJN-STOP DENK DOE-STRATEGIE

VAN:
DATUM:

ik STOP met... 	
ik DENK eerst na... 	
ik DOE nu... 	

www.lerenlerschiedam.nl

leren leren
schiedam

Naam _____

Datum _____

Mijn doelenformulier

Dit doel wil ik bereiken

Dit lukt mij al Dit wil ik nog leren

Dit ga ik bereiken door

Wie of wat heb ik daarvoor nodig?

leren leren
schiedam

Naam _____

Hoe lukt het mij om mijn doel te bereiken?

Wanneer ben ik tevreden?

Ik weet dat ik mijn doel bereikt heb wanneer

Welke tips van anderen kan ik gebruiken?

Hoe is het gegaan?	1	2	3
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

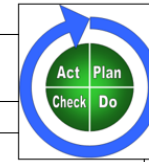

VBS Scheppers Wetteren

Hoe zijn we in onze school aan de slag gegaan?

Verantwoording:

Beginsituatie:

Vanuit ons opvoedingsproject (prioriteit 2015 – 2016) kwam naast de pijlers respect, zorg en eigenheid ook groei naar voor. Bij het groeiproces horen fouten maken. Het is een wezenlijk onderdeel van groeien en als zorgzame school willen we hier dan ook bewust bijilstaan. Dit is ook nodig gezien in onze maatschappij steeds meer de nadruk wordt gelegd op perfectie en fouten maken hierbinnen niet past. Deze houding creëert faalangstig kinderen wat op zijn beurt paradoxaal genoeg het groeiproces kan verstoren. Ook binnen onze school wordt bij dit mechanisme soms te weinig stilgestaan. Concreet denken we hierbij aan bijvoorbeeld het extra belonen van tieners op een rapport, het werken met een mediaan, het streven naar een perfect knutselwerkje...

Uitdaging:

We willen de leerlingen en de leerkrachten laten inzien dat fouten maken mag en meer nog een wezenlijk onderdeel is van groeien en is de verandering van 'ik kan dit niet' naar 'ik kan dit NOG niet' of van vaste naar een groeimindset. Verder willen we de leerkrachtwerking van het brein in relatie met het leerproces.

Algemene streefdoelen

1. Alle leraren kleuter en lager onderwijs maken kennis met de vaste en de groeimindset en kunnen in eigen woorden de kenmerker
2. Alle leraren kleuter en lager onderwijs staan positief t.o.v. fouten maken in het teken van een groeiproces
3. Alle leraren kleuter en lager onderwijs zien in dat een groeiproces individueel is en dat vergelijkingen met anderen hierbij weinig z
4. Alle leraren kleuter en lager onderwijs maken kennis met de werking van het brein i.f.v. het groeiproces en kunnen dit in eigen wc

Verantwoording:

Executieve functies zijn al die regelfuncties van de hersenen die essentieel zijn voor het realiseren van doelgericht en aangepast gedrag. Alle executieve functies of vaardigheden hebben een controlerende en aansturende functie. Met deze functies bepalen we het doel van ons handelen en gedrag, schakelen we afleidende factoren uit, plannen we de volgorde van handelingen, voeren we de taken die daarvoor nodig zijn stap voor stap uit en controleren we het effect, waarbij we ook rekening houden met mogelijke toekomstige effecten. We reguleren er emoties, motivatie en alertheid mee en laten ervaringen uit het verleden meespelen bij de verwachtingen over en beslissingen voor de toekomst. Executieve functies kunnen worden gezien als de 'dirigent' van de cognitieve vaardigheden, het zijn een verzameling processen die te maken hebben met het beheren van jezelf en de bronnen die nodig zijn om een doel te bereiken.

Binnen onze school worden deze executieve functies vertaald naar breinkrachten. Deze begrippen zijn laagdrempeliger maar omvatten wel alle executieve functies. De voorbije schooljaren werden deze regelmatig aangekaart en binnen het team is er hier alvast enige notie van. Dit jaar werken we deze grondiger uit binnen ons jaarthema 'hier groeien superhelden'.

concrete doelen (Plan)	Nr.	gekoppeld aan acties (Do)	Evaluatie
------------------------	-----	---------------------------	-----------

Figuur 1: Het Response to Instruction/Intervention-model

- Externe zorg (bv. ergotherapeut)
- Plusklas en Remediëring (Kids' skills)
- Werken met Breinhelden
- Werken met Breinhelden

Niveau 1 en 2: schoolbreed en in de klas werken met breinkrachten

- Onderwijsprogramma in hele basisschool
- Executieve functies zijn vertaald naar 10 breinkrachten
- Met de klasgroep werken aan executieve functies
- Speelse activiteiten en tips om die functie te versterken

Breinkrachten leeft in de kleuterklassen

STAP 1:

Hoe voel ik mij?
Hoe voelt de ander zich?

Bang

Verdrietig

Boos

STAP 2:

Hoe maak ik het goed?
Hoe bedenken we samen een oplossing?

Gevoeltraak

Begeertraak

Starttraak

Breinkrachten leeft in de lagere school

Breinkrachten leeft bij de ouders

	<p>Dingen leren afzetten tegen de tijd is nodig om goede Tijdkracht te ontwikkelen. Een voorwaarde voor Tijdkracht is tijdsbesef.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Hoe ga jij om met tijd en de invulling ervan. Kan je deze goed bewaken? • Op welke wijze leer je de kinderen om tijdsbesef te ontwikkelen? • Zijn er bepaalde spelletjes waaraan je denkt waarin tijd een cruciale rol speelt? 		
<p style="text-align: center;">Tips</p>	<p style="text-align: center;">Eigen tips uit de groep</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Wat kun je doen? <ul style="list-style-type: none"> ○ Werken met een zandloper, timer... ○ Wees zelf georganiseerd en benoem je plannen hardop (= <u>modeling</u> => model zijn) • Vragen die je kan stellen: <ul style="list-style-type: none"> ○ Welke stappen heb je bedacht? ○ Wat doe je eerst? ○ Hoeveel tijd heb je nodig? 	<ul style="list-style-type: none"> • Muziekje gebruiken als opruimlied (zelf gekozen) • Timetimer • Motivatie om een activiteit af te werken door wedstrijdje houden of spelvorm • Kalender met activiteiten (pictogrammen, bepaalde volgorde) 	<p style="text-align: center;">Ouders</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdsdruk helpt soms om te presteren • Meer spelletjes spelen • Time – timer gebruiken • Dagkalender 	<p style="text-align: center;">Collega's</p>

Niveau 3: Interventies Plusklas en remediëring

- Persoonlijke doelen stellen en aan deze werken in projecten en individueel verrijkingswerk.
- Oefeningen gericht op versterken van gekozen breinkrachten
- Specifieke hulpmiddelen, tools bieden en strategieën aanleren
- Kindcontacten en evaluatie

- Individuele remediëring via Kids' skills

Mijn eigen krachten

Projectklas
sept – febr
Naam: _____
Mijn eigen krachten in kaart

Plaats een kruisje in de juiste kolom.

STARTKRACHT:

	NIET	👍	👍👍
Ik neem initiatief bij opdrachten.			
Ik kan uit mezelf aan een opdracht starten zonder aanmoediging.			
Ik kan vlot van de ene opdracht naar de andere gaan.			
Ik kan mijn werk zelfstandig herpakken nadat ik even ben afgeleid.			

AANDACHTKRACHT:

	NIET	👍	👍👍
Ik heb een goede focus, ook als de taak is.			
Ik stop pas als het werk af is.			
Ik weet welke dingen me afleiden en kan hier op inspelen.			
Ik kan werken in een 'flow', 'erin zitten'.			

BUNGKRACHT:

	NIET	👍	👍👍
Ik kan een andere oplossing bedenken als iets niet werkt.			
Ik kan me verplaatsen in het standpunt van iemand anders.			
Ik begrijp dat kinderen iets op een andere manier kunnen doen.			
Ik zie mijn verbeterwerk of foutjes als een kans om te leren.			

ONTHOUD-EN DOEKRACHT:

	NIET	👍	👍👍
Ik kan mijn werk in stapjes verdelen zodat ik beter zicht krijg op wat ik moet doen.			
Ik kan aantekeningen of tussenstappen maken om iets te begrijpen.			
Ik vind mijn spullen terug.			
Ik onthoud wat er gezegd of verteld wordt.			

DOORZETKRACHT:

	NIET	👍	👍👍
Ik houd het doel voor ogen			
Ik houd moeilijke opdrachten vol.			
Ik kan mezelf moed inspreken.			
Ik kan op het gepaste moment (niet te vroeg/niet te laat) een hulpvraag stellen.			

TUJDKRACHT

	NIET	👍	👍👍
Ik werk mijn opdrachten tijdig af.			
Ik werk door aan plustaken wanneer ik hier tijd voor krijg.			
Ik heb gevoel voor tijd.			
Ik organiseer mijn eigen handelen op tijd zodat mijn werk tijdig af is.			

PLAN-EN REGELKRACHT

	NIET	👍	👍👍
Ik kan werken met een stappenplan.			
Ik weet welke stappen genomen moeten worden om iets te voltooien.			
Ik kan prioriteiten stellen (wat moet eerst, wat daarna?)			
Ik kan netjes en geordend werken (overzicht houden).			

STOPKRACHT:

	NIET	👍	👍👍
Ik denk na voor ik iets zeg.			
Ik kan mijn beurt afwachten.			
Ik kan iemand anders laten uitspreken en luisteren als we overleggen.			
Ik kan vragen 'bewaren', luisteren naar instructie en niet voortijdig beginnen.			

GEVOELSKRACHT:

	NIET	👍	👍👍
Ik kan hulp bieden aan anderen.			
Ik durf mijn mening en ideeën inbrengen.			
Ik kan rustig blijven bij teleurstellingen of bij moeilijke opdrachten.			
Ik kan niet-helpende gedachten omzetten in groeitaal.			

SPIEGELKRACHT

	NIET	👍	👍👍
Ik kan kritisch naar mijn eigen werk kijken (niet te snel tevreden zijn)			
Ik vind het ok om fouten te maken en zie dit als een kans om te leren.			
Ik kan opmerkingen of feedback van anderen zien als tips of kansen om te leren.			
Ik kan bij problemen ook naar mijn eigen aandeel kijken.			

Cooppallaan 126 - 9230 Wetteren Tel. 09 369 79 80 directie@basisschoolscheppers.be

Cooppallaan 126 - 9230 Wetteren Tel. 09 369 79 80 directie@basisschoolscheppers.be

Cooppallaan 126 - 9230 Wetteren Tel. 09 369 79 80 directie@basisschoolscheppers.be

Persoonlijk doel

NAAM: _____

MIJN PERSOONLIJK DOEL

BREINHELDEN

Drie positieve eigenschappen van mij zijn:

-
-
-

Ik ben trots op...

• Welke breinkracht(en) kan je al vlot inzetten?

Waar wil je nog aan werken? Waar ben je minder goed in?

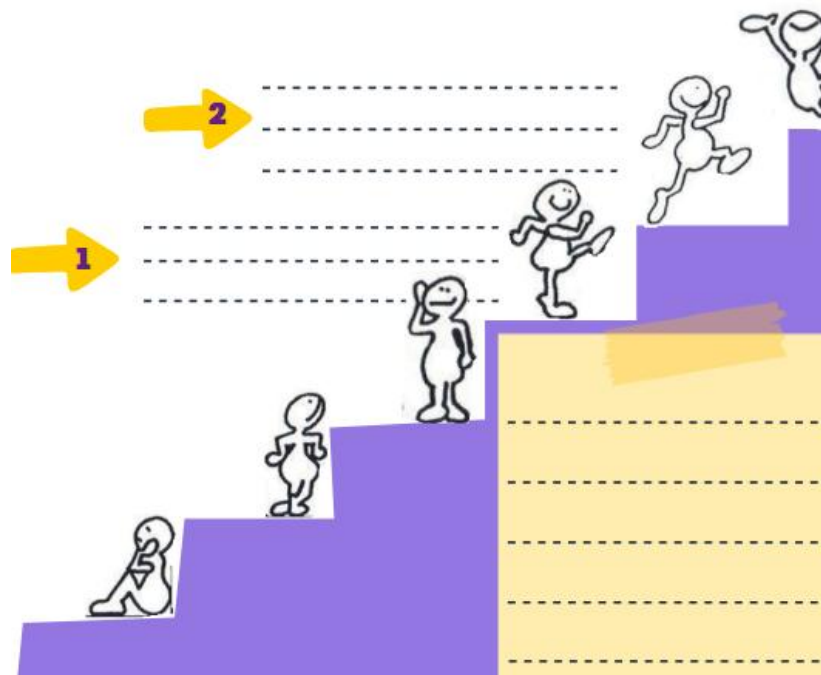
• Aan welke breinkracht wil je graag werken deze periode?

Mijn persoonlijk leerdoel:

HOE KAN IK DAT DOEN? WAT KAN MIJ DAARBIJ HELPEN?

WAT WIL IK GRAAG DOEN EN ONDERZOEKEN?

Welke onderwerpen vind je interessant? Waarover wil je graag leren?

Wat zou je graag willen doen in de projectklas? (bv. een kunstproject, een onderzoek, een uitstap, iets bouwen ...) Welke onderwerpen vind je interessant?

Dit zou je over mij nog moeten weten...

Zelfstandig werk CSF

Zelfstandig aan de slag met plustaken

Stap 1. Een oefening lijkt moeilijk. Wat nu?

→ Lees de opdracht **aandachtig** en vertel in je **eigen woorden** wat je moet doen.

→ Gebruik het **stappenplan voor zelfstandig werk**.

→ Gebruik de **vragenchecker**

→ Gebruik het **tipboek**.

Stap 2. Het lukt nog niet. Wat nu?

→ **Schrijf** de pagina en nummer van de oefening in de tabel hieronder.

→ **Vraag** het tijdens een zorgmomentje aan de **plusklasjuf**.

Denk goed na over je vraag:

- Wat lukt al wel?
- Waar heb ik het nog moeilijk mee?
- Hoe zou de **plusklasjuf** me kunnen helpen?

pagina	oefening

pagina	oefening

pagina	oefening

De juf kijkt ook na:

→ Maak de oefening die de juf in de tabel schrijft opnieuw.

→ Lukt het niet goed? Ga terug naar stap 1.

pagina	oefening	pagina	oefening

pagina	oefening	pagina	oefening

Zelfstandig werk CSF

Stappenplan zelfstandig werk

Project

PROJECT:..... naam:

..OPDRACHT klas:

ik werk samen met:

Opdrachten	
1	
2	
3	
4	
5	
6	

eigen doel

Aan deze breinkracht(en) wil ik werken tijdens mijn project

PROJECT:..... naam:

..OPDRACHT klas:

Opdrachtcriteria	Zelfevaluatie	Evaluatie door de leerkracht
1	👍👍👍	👍👍👍
2	👍👍👍	👍👍👍
3	👍👍👍	👍👍👍
4	👍👍👍	👍👍👍
5	👍👍👍	👍👍👍
6	👍👍👍	👍👍👍

eigen doel

Zelfevaluatie	Leerkracht
👍👍👍	👍👍👍

Aan deze breinkracht(en) wil ik werken tijdens mijn project

Dit zou ik de volgende keer anders doen:

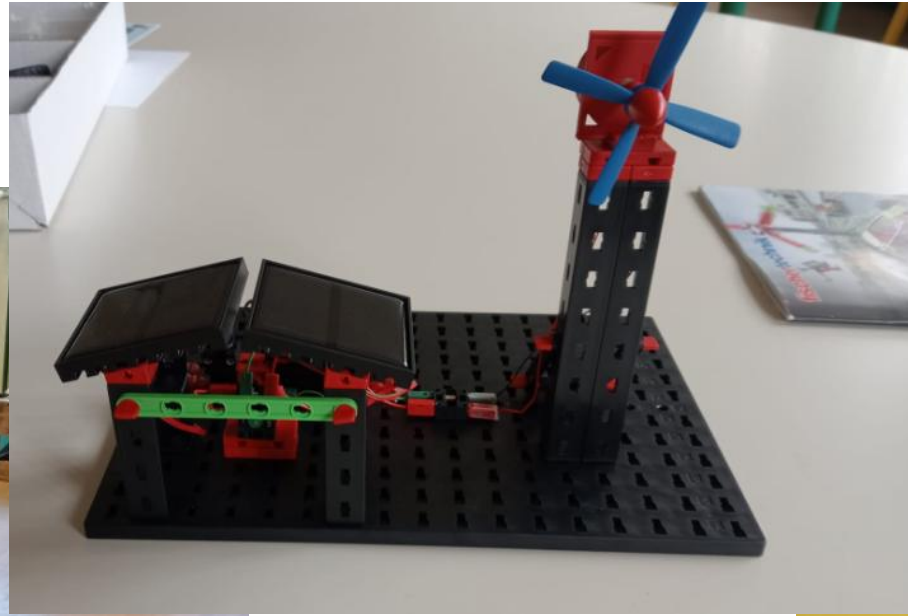
Hier ben ik trots op:

woordje van de leerkracht:

Projectwerk

Projectwerk

Evaluëren

Doorzettingsvermogen

Taakinitiatie

Organisatie

Emotieregulatie

Ik werk flink door.		Ik kan zelfstandig aan mij werk starten.		Ik kan georganiseerd en ordelijk werken.		Bij foutjes ga ik meteen op zoek naar andere manieren om de opdracht juist te maken.	
Ik werk meestal door.							
Ik gebruik hulpmiddelen om te concentreren.		Als een taak af is, start ik moeilijk aan de volgende.		Ik kan soms ordelijk werken.		Ik vind fouten maken niet gemakkelijk, maar probeer dan rustig te blijven en vraag tips.	
Ik ben soms afgeleid.							
Ik ben vaak afgeleid.		De leerkracht moet me aansporen om aan mijn werk te starten.		Mijn plustaken zijn vaak slordig en <u>ongestructureerd</u> .		Ik heb het heel moeilijk met fouten maken en word dan heel boos en gefrustreerd.	

Evalueren

Doelen plustraject beoordeeld door de betrokken leerkrachten.

LEREN DENKEN:

Wij vinden dat je...

					NVT
	<u>zelfstandig</u> je plustaken neemt en plichtsbewust aan de slag kan gaan.				
	<u>jouw</u> werk in stapjes kan verdelen zodat je beter zicht krijgt op wat je moet doen.				
	<u>met aandacht</u> werkt aan jouw plustaken en je niet laat afleiden.				
	<u>doorwerkt</u> aan jouw plustaken wanneer je hier tijd voor krijgt.				
	<u>steeds</u> eerst je verbeterwerk maakt en pas daarna aan de slag gaat met de andere taken.				
	<u>niet te snel tevreden</u> bent van jouw werk en probeert om de opdracht tot een goed einde te brengen.				
	<u>het</u> ok vindt om fouten te maken en dit ziet als een kans om te leren.				
	<u>opmerkingen</u> of feedback van anderen ziet als tips of kansen om te leren.				

Remediëring

	van probleem naar vaardigheid
	'n vaardigheid leren
	voordelen kiezen
	naam bedenken
	een mascotte
	supporters vinden
	vertrouwen krijgen
	plan een feestje

1. Duiding Executieve functies

- Sinds het schooljaar 2019- 2020 en 2020 – 2021 besteden we meer bewuste aandacht aan executieve functies. Vanuit de zorg worden een aantal gerichte nascholingen gevolgd en er wordt tijdens de personeelsvergadering tijd gemaakt om deze te duiden:
 - [Bilage 2 Verslag 24.11.2020 EF en spelletjes.pptx](#)
 - [Bilage 3 Verslag 24.11.2020 Executieve functies schema's.docx](#)
- Tijdens het schooljaar 2022 – 2023 maakten we van de executieve functies een schoolprioriteit en dit liet zich vertalen in het [Jaarthema – Hier groeien superhelden!](#) Dit refereert naar de boeken van Breinhelden waarin de executieve functies een centrale rol spelen.
 - Hier kan je de link vinden van onze pedagogische studiedag: [PS 21.09.2022 Breinkrachten - executieve functies.pptx](#)
 - In onderstaande tabel kan je de verschillende executieve functies terugvinden en hun equivalent op de Breinplaatje:

Executieve functie	Breinkracht
Werkgeheugen	Onthoud- en doel kracht
Responsinhibitie (=impulscontrole)	Stopkracht
Cognitieve flexibiliteit	Buigkracht
Planning	Plan- en regelkracht
Organisatie	Tijdkracht
Time management	Startkracht
Taakinitiatie	Gevoelskracht
Emotieregulatie	Aandachtkracht
Volgehouden aandacht	Doorzetkracht
Doorzettingsvermogen	Spiegelkracht
Zelfreflecterend vermogen	

- Tijdens het schooljaar 2023 – 2024 werd er duiding gegeven bij het belang van executieve functies m.b.t. traumasensitief werken. Je kan de PPT hier vinden: [Pedagogische studiedag 27.09.2023 Werken aan een traumasensitieve school.pptx](#)

2. De breinhelden in KS

- Jongste kleuters (Annaklas en Julesklas)
 - ~~OK~~ zichtbaar hangen + foto gebaar
 - Gebaar doen (juf)
 - Kracht verwoorden (juf)
 - Volgende krachten komen hier aan bod:
 - Onthoud- en ~~doel~~kracht
 - Doorzetkracht
 - Stopkracht
- 2de kleuterklas
 - ~~OK~~ zichtbaar + ernaar verwijzen
 - Gebaar aanleren
 - Kracht verwoorden en laten verwoorden
 - Volgende krachten komen hier aan bod:
 - De vorige 3 van de JK
 - Startkracht
 - Tijdkracht
 - Aandachtkracht
- 3de kleuterklas
 - ~~OK~~ zichtbaar + ernaar verwijzen
 - ~~OK~~ aanleren
 - Kracht verwoorden en laten verwoorden
 - Volgende ~~OK~~ komen hier aan bod:
 - De vorige 6 van de JK en 2KK
 - Plan- en regelkracht
 - Buigkracht
 - Gevoelskracht
 - Spiegelkracht

In een aantal routinefiches worden de breinkrachten expliciet vermeld. Deze zijn terug te vinden via het Algemeen SWP - deel 3 leerinhouden en dan de rubriek-ZWL Routinefiches

Kwaliteitskaart Executieve functies

Update oktober 2023

Executieve functies zijn al die regelfuncties van de hersenen die essentieel zijn voor het realiseren van doelgericht en aangepast gedrag. Alle executieve functies hebben een controlerende en aansturende functie. Met deze functies bepalen we het doel van ons handelen en gedrag, schakelen we afleidende factoren uit, plannen we de volgorde van handelingen, voeren we de taken die daarvoor nodig zijn stap voor stap uit en controleren we het effect, waarbij we ook rekening houden met mogelijke toekomstige effecten. We reguleren er emoties, motivatie en alertheid mee en laten ervaringen uit het verleden meespelen bij de verwachtingen over en beslissingen voor de toekomst. Executieve functies kunnen worden gezien als de 'dirigent' van de cognitieve vaardigheden, het zijn een verzameling processen die te maken hebben met het beheren van jezelf en de bronnen die nodig zijn om een doel te bereiken.

De executieve functies als onderdeel van onze schoolvisie

- Ons schoolgeen opvoedingsproject steelt op 4 pijlers:
 - Zorg:** we hebben bewust oog voor kinderen bij wie de executieve functies minder sterk ontwikkeld zijn. We denken hierbij o.a. aan de visie van een ~~traumasensitieve~~ school maar evenzeer aan ons beleid van cognitief sterk functionerende leerlingen.
 - Groei:** met goed ontwikkelde en werkende executieve functies komen kinderen meer tot groei. De executieve functies zijn de dirigent van hun leren.
 - Eigenheid:** het is voor ons belangrijk dat elk kind zichzelf mag zijn.
 - Respect:** we hebben respect voor elkaars talenten en houden rekening met elkaars moeijeligheden.
- De Executieve functies zijn ~~ook~~ een onderdeel van onze leerlingenbegeleiding en meer specifiek deze rond leren en studeren:
 - [Leren en studeren VBS Scheppers.docx](#)
- De zorgvisie is terug te vinden op SWP/Deel 5 Schoolbeleid/Zorgbeleidsplan
- De kwaliteitskaart Cognitief Sterk Functioneren leerlingen en kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong is terug te vinden via [CSF-beleid Scheppers in kaart definitief.docx](#)

Infoavond ouders september 2022

Tijdens de infoavond van september 2022 met de ouders van LS werden de verschillende breinkrachten in een coöperatieve werkvorm door de ouders uitgewerkt. Elke groep ouders bracht één breinkracht naar voor en er werden tips en tricks uitgewisseld. Dit alles werd gebundeld en daarna aan alle ouders bezorgd. De weerslag hiervan kan je terugvinden via volgende link:

[Ouderbetrokkenheid infoavond rond executieve functies.docx](#)

3. De breinhelden in LS

	3KK	1L	2L	3L	4L	5L	6L	LD
Startkracht								
Stopkracht								
Spiegelkracht								
Plan- en regelkracht								
Doel- en onthoudkracht								
Emotiekracht								

4. De breinhelden in LS

- De stand van zaken in de verschillende klassen kan je terugvinden via het Algemeen SWP/Deel 4 Zorg/Executieve functies/ ~~SWP~~ oktober 2023
- Binnen onze lagere school hebben we heel wat educatieve spelen die gelinkt kunnen worden aan de verschillende executieve functies. Je vindt de lijst hier: [Gezelschapspelletjes.docx](#)
- Er werden stappenplannen (methode van ~~Expositie~~ beertjes van ~~Moichon~~) aangevuld met de breinkrachten. Via volgende linken kan je deze terugvinden: [Stappenplan zelfstandig werk](#) [Vragenchecker](#)
- De breinhelden helpen ons om door de leerkuil ~~in~~ Nottingham) te geraken. Meer info via o.a. [Wolfram in de leerkuil - Platform Minder](#)

5. Meer info en/of nascholingen

- Schooljaar 2019 – ~~2020~~ – 2 daagse nascholing juf Carolien: zet je E.F.-bril op
- Schooljaar 2019 – ~~2020~~ – open vorming COV – [presentatie executieve functies.pptx](#)
- Schooljaar 2020 – 2021: nascholing juf ~~Chercha~~ – [versterken](#) executieve functies
- Literatuur:
 - Herrewijn, B. en ~~Mogel~~ E. (2019) Breinhelden groep 1 en 2
 - Herrewijn, B. en ~~Mogel~~ E. (2019) Breinhelden groep 3 en 4
 - Herrewijn, B. en ~~Mogel~~ E. (2019) Breinhelden groep 5 en 6
 - Herrewijn, B. en ~~Mogel~~ E. (2019) Breinhelden groep 7 en 8
 - Samenvatting ~~boek~~ ~~Exposit~~ S. (2021) Zet je EF-bril op – stimuleer de executieve functies van jouw kleuters - [Zet je EF-bril op bij kleuters.docx](#)

Bronnen

- Dawson, P. & Guare, R. (2022) Executieve functies bij kinderen en adolescenten. Een praktische gids voor diagnostiek en interventie. Hogrefe.
- Dawson, P. & Guare, R.(2009), Slim maar... Help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken. Hogrefe.
- Feryn, S. (2017), Zet je EF-bril op. Stimuleer de executieve functies van jouw kleuters. Die Keure.
- Feryn, S. (2024), Kleuters laten groeien in executieve functies Hoe? Zo! Zet je EF-bril op Praktijkboek. Lannoo Campus.
- Herrewijn, B. & Monfils, E. (2018), Breinhelden. Bazalt.

Tot slot....

**Het creëren van nieuwe
mogelijkheden is veel
effectiever dan zoeken naar
het enige juiste antwoord.**

**OM
DENKEN**